

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра анатомії людини

Навчальний рік 2024-2025

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія»
(вибіркова дисципліна)
(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент вибірковий

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 221 «Стоматологія», другий (магістерський) рівень

Освітньо-професійна програма «Стоматологія»

Курс третій

Силабус освітнього компоненту розглянуто
на засіданні кафедри анатомії людини

Протокол від

“26” серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри

_____
(підпис) проф. Вовк О.Ю.
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
загальної підготовки

Протокол від

“31” серпня 2022 року № 1

Голова методичної комісії ХНМУ з загальної
підготовки

_____
(підпис) проф. Вовк О.Ю.
(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

завідувач кафедри анатомії людини, д.мед.н., професор О.Ю. Вовк,

доцент кафедри анатомії людини, к.мед.н. В.Б. Ікрамов,

доцент кафедри анатомії людини, к.мед.н. О.О. Шевцов

Дані про викладача, що викладає дисципліну

Прізвище, ім'я, по батькові	Шевцов Олександр Олександрович
Наукова ступінь	Кандидат медичних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри анатомія людини
Контактний телефон	+380509690459
Корпоративна пошта	oo.shevtsov@knmu.edu.ua
Розклад занять	Згідно розкладу занять на V-VI семестр

Професійні інтереси, посилання на профайл викладача (на сайті університету, кафедри, в системі Moodle та інше: <http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=10550>

Контактний тел. та E-mail кафедри:. тел. (057) 700-36-26, khnmu_anatomy@ukr.net

Очні консультації: розклад та місце проведення за розкладом кафедри.

Он-лайн консультації: розклад та місце проведення за попередньою домовленістю з викладачем.

Локація: заняття проводяться за адресом: проспект Незалежності 12

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія» складений відповідно до Освітньо-професійної програми “Стоматологія” та проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності 221 “Стоматологія”.

Опис освітнього компоненту (анотація). Вивчення освітнього компоненту «Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія», для майбутніх лікарів, являє собою адаптовану до потреб медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає удосконалення кожним здобувачем знань у світі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря та як підготовка до атестації ЄДКІ. Включення в курс викладання вибіркового освітнього компонентів сприяє розвитку пізнавальної діяльності та удосконалення знань у здобувачів з подальшою активізацією самостійної роботи в процесі освоєння матеріалу варіативного курсу.

Предметом вивчення освітнього компоненту «Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія» є наука про форму, будову, походження та розвиток органів, систем і організму людини в цілому.

Пререквізити: базується на вивченні здобувачами медичної біології, анатомії людини, гістології, цитології і ембріології, біофізики, латинської мови, етики, філософії, екології та інтегрується з цими дисциплінами;

Постреквізити: закладає основи для вивчення здобувачами нормальної та патологічної фізіології, патологічної анатомії, оперативної хірургії та топографічної анатомії, деонтології, пропедевтики клінічних дисциплін та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого вивчення усіх клінічних дисциплін і в майбутній професійній діяльності.

Послання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://31.128.79.157:8083/course/view.php?id=496>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Метою вивчення освітнього компоненту є повторення кожним здобувачем знань з анатомії у світі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря, у якості підготовки до

складання ЄДКІ.

Мета вивчення освітнього компоненту «Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія» – **кінцеві цілі** встановлені на основі ОПП підготовки лікаря за фахом відповідно до блоку її змістового модулю (природничо-наукова підготовка) і є основою для побудови змісту освітнього компоненту. Опис цілей сформульований через вміння у вигляді цільових завдань (дій). На підставі кінцевих цілей до кожного модулю або змістового модулю сформульовані **конкретні цілі** у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети освітнього компоненту.

Кінцеві цілі освітнього компоненту:

- *Аналізувати інформацію про будову тіла людини, системи, що його складають, органи і тканини;*
- *Визначити топографоанатомічні взаємовідносини органів і систем людини;*
- *Трактувати закономірності пренатального та раннього постнатального розвитку органів людини, варіанти мінливості органів, вади розвитку;*
- *Інтерпретувати статеві, вікові та індивідуальні особливості будови організму людини;*
- *Передбачити взаємозалежність і єдність структур і функцій органів людини їх мінливість під впливом екологічних факторів;*
- *Визначити вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;*
- *Демонструвати володіння морально-етичними принципами ставлення до живої людини та її тіла як об'єкта анатомічного та клінічного дослідження.*

1.2. Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Підготовка до складання ЄДКІ (етап І) зі спеціальності 221 Стоматологія» є повторення знань з анатомії людини щодо опису форми, будови органів, положення (топографії) частин та органів тіла в єдності з виконуваними функціями з урахуванням вікових, статевих та індивідуальних особливостей людини, як підготовка до складання ЄДКІ.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє освітній компонент (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення освітнього компоненту забезпечує опанування здобувачами компетентностей:

- інтегральні: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання для майбутньої професійної діяльності у галузі охорони

здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- загальні:

1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. професії
2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. ситуації.
3. Здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
4. Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички між особистісної взаємодії.
5. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою.
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.
8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
10. Здатність діяти соціально відповідальної та громадської свідомості.
11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

- спеціальні (фахові, предметні): здатність до оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень

1.3.2. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами наступних програмних результатів навчання:

1. Здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді.
2. Знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення.
3. Оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень.
4. Сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття здобувачами наступних соціальних навичок (Soft skills):

- комунікабельність;
- грамотна письмова та усна мова;
- вміння виступати на публіці;
- аналітичний склад розуму;
- вміння побачити та вирішити проблему;
- хороша пам'ять;
- креативність;
- орієнтованість на результат;
- завзятість;
- стресостійкість;
- готовність виконувати рутинну роботу;
- вміння приймати рішення;
- відповідальність.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

2.1. Опис освітнього компоненту

На проходження освітнього компоненту відводиться 15 годин, 0,5 кредити ЄКТС.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компоненту
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 0,5	Галузь знань 22 – «Охорона здоров'я»	Вибірковий
Загальна кількість годин – 15	Спеціальність: 221 – «Стоматологія»	Рік підготовки:
		3
		Семестр
		5/6
		Лекції
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 (40 %) самостійної роботи здобувача – 9 (60%)	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	0
		Практичні заняття
		6
		Самостійна робота
		9
		Вид контролю
		Залік

2.2.1. ЛЕКЦІЇ

Не має

2.2.2. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Не має

2.2.3. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ з · п	Назви тем	К-ть год ин	Методи навчання	Форми контролю
	1	3	4	5
1.	Остеологія. Синдесмологія. Міологія. Розгляд та обговорення типових завдань щодо ліцензійного іспиту «КРОК-1», IFOM та USMLE RX. Комп'ютерне тестування.	2	Розповідь-пояснення, розгляд та обговорення типових завдань щодо ліцензійного іспиту «КРОК-1», IFOM та USMLE RX.	Усне опитування, комп'ютерне тестування.
2.	Спланхнологія. Функціональна анатомія органів травлення. Анатомія очеревини. Функціональна анатомія органів дихання. Функціональна анатомія серцево-судинної системи. Загальна анатомія органів ендокринної та імунної систем. Загальна та функціональна анатомія органів сечовиділення. Загальна та функціональна анатомія органів чоловічої та жіночої статевих систем. Розгляд та обговорення типових завдань щодо ліцензійного іспиту «КРОК-1», IFOM та USMLE RX. Комп'ютерне тестування.	2	-//-//-	-//-//-
3.	Анатомія центральної нервової системи. Органи чуття та черепні нерви. Анатомія периферичної нервової системи (ПНС). Анатомія судинної системи. Анатомія лімфатичної системи. Анатомія вегетативної нервової системи (ВНС). Розгляд та обговорення типових завдань щодо ліцензійного іспиту «КРОК-1», IFOM та USMLE RX. Комп'ютерне тестування. Залік.	2	-//-//-	-//-//-
	ВСЬОГО:	6		

2.2.4. ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Не має

2.2.5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№	Тема	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Анатомія опорно-рухової системи».	1	Проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою	ПК, ПЗ відповідно до КТП.
2.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Міологія».	1	-//-//-	-//-//-
3.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Спланхнологія. Функціональна анатомія органів травлення. Анатомія очеревини. Функціональна анатомія органів дихання. Функціональна анатомія серцево-судинної системи Загальна анатомія органів ендокринної та імунної систем. Загальна та функціональна анатомія органів сечовиділення. Загальна та функціональна анатомія органів чоловічої та жіночої статевих систем».	1	-//-//-	-//-//-
4.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Спланхнологія. Загальна анатомія органів ендокринної та імунної систем. Загальна та функціональна анатомія органів сечовиділення. Загальна та функціональна анатомія органів чоловічої та жіночої статевих систем».	1	-//-//-	-//-//-
5.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Анатомія центральної нервової системи. Органи чуття та черепні нерви».	1	-//-//-	-//-//-
6.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою:	2	-//-//-	-//-//-

	«Анатомія периферичної нервової системи (ПНС). Анатомія судинної системи. Анатомія лімфатичної системи. Анатомія вегетативної нервової системи (ВНС)».			
7.	Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за темою: «Анатомія лімфатичної системи. Анатомія вегетативної нервової системи (ВНС)».	2	-//-//-	-//-//-
	Разом	9		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Методика проведення контрольних заходів

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. На кожному практичному занятті здобувач відповідає на тести за темою практичного заняття. Відповідає на питання за матеріалом поточної теми і на питання з матеріалу попередніх тем, знання яких необхідно для розуміння поточної теми.

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності здобувача.

На кожному практичному занятті викладач оцінює знання кожного здобувача за чотирибальною системою. Ціна оцінки в кожному модулі різна і визначається кількістю тем в модулі. Вага кожної теми у межах одного модулю має бути однаковою.

Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти з освітнього компоненту

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
«Добре»	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача

	може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
Зокрема, критерії оцінювання практичних навичок з освітнього компоненту	
«Відмінно»	Студент відповідає високому (творчому) рівню компетентності: студент виявляє особливі творчі здібності, без помилок самостійно демонструє виконання практичних умінь та володіє системними теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.) та має здібності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.
«Добре»	Студент самостійно демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі неточності, які швидко виправляє, володіє теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.)
«Задовільно»	Студент демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі помилки, які може виправити при корекції їх викладачем, володіє задовільними теоретичними знаннями (знає основні положення методики виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення, та ін.).
«Незадовільно»	Студент не може самостійно продемонструвати практичні вміння (виконує їх, допускаючи грубі помилки), не володіє достатнім рівнем теоретичних знань (не знає методики виконання практичних навичок, показань і протипоказань, можливих ускладнень, та ін.).

Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми освітнього компоненту (ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) здобувачу виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий бал за (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицями 1.

Оцінювання самостійної роботи здобувача

Матеріал для самостійної роботи здобувачів, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю.

Оцінювання тем, які виносяться тільки на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються при підсумковому занятті.

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

3.2 Перелік теоретичних питань

1. Предмет та зміст анатомії
2. Сучасні напрями розвитку анатомії.
3. Методи дослідження в анатомії.
4. Розвиток анатомії в Україні.
5. Анатомічна школа Харківського Національного медичного університету.
6. Основні осі і площини тіла людини.
7. Визначення скелета; основні функції скелета.
8. Кістка як орган.
9. Класифікація кісток.
10. Загальний план будови хребців.
11. Особливості будови шийних, грудних і поперекових хребців.
12. Будова крижової кістки і куприка.
13. Хребтовий стовп в цілому. Відділи хребтового стовпа.
14. Класифікація ребер. Будова I-XII ребер.
15. Будова груднини.
16. Грудна клітка в цілому.
17. Відділи черепа. Норми (положення) черепа.
18. Мозковий череп: кістки які його утворюють.
19. Потилична кістка: частини, їх будова.
20. Лобова кістка: частини, їх будова.
21. Тім'яна кістка: поверхні, краї, кути. Визначити належність кістки до правої чи лівої сторони.
22. Решітчаста кістка: частини, їх будова.
23. Клиноподібна кістка: частини, їх будова.
24. Скронева кістка: частини, їх будова.
25. Канали скроневої кістки.
26. Лицевий череп. Верхня щелепа: частини, відростки, їх будова. Вікові особливості верхньої щелепи.
27. Нижня щелепа: частини, їх будова. Вікові особливості нижньої щелепи
28. Нижня носова раковина, леміш, під'язикова кістка: їх будова.
29. Сльозова, носова, вилична, піднебінна кістки: їх будова.
30. Скронева ямка: межі, стінки.
31. Підскронева ямка: межі, стінки, сполучення.
32. Крило-піднебінна ямка: межі, стінки, сполучення.
33. Очна ямка: межі очноямкового входу, стінки, сполучення.
34. Носова порожнина: межі входу і виходу носової порожнини, її стінки.
35. Носові ходи: їх будова, сполучення.
36. Кісткове піднебіння, його будова.
37. Анатомічні утворення внутрішньої і зовнішньої поверхні склепіння черепа.
38. Анатомічні утворення зовнішньої основи черепа.
39. Внутрішня основа черепа: межі, будова, сполучення передньої черепної ямки.
40. Внутрішня основа черепа: межі, будова, сполучення середньої черепної ямки.
41. Внутрішня основа черепа: межі, будова, сполучення задньої черепної ямки.
42. Вікові особливості будови кісток черепа.
43. Частини і будова трубчастих кісток.
44. Верхня кінцівка: її частини і кістки, що їх утворюють.
45. Кістки поясу верхньої кінцівки: лопатка та ключиця.
46. Плечова кістка: частини, будова.
47. Променева кістка: частини, будова.
48. Ліктьова кістка: частини, будова.
49. Кисть: відділи; будова кісток зап'ястка, кісток п'ястка та фаланг пальців кисті.
50. Нижня кінцівка: її частини і кістки, що їх утворюють.
51. Кульшова кістка: будова. В наслідок зрощення яких кісток вона утворюється?
52. Клубова кістка: частини, будова.
53. Лобкова кістка: частини, будова.
54. Сіднична кістка: частини, будова.
55. Таз в цілому: його частини. Статеві та вікові особливості тазу. Основні розміри тазу.
56. Стегнова кістка: частини, будова.
57. Великоомілкова кістка: частини, будова.
58. Малоомілкова кістка: частини, будова.
59. Стопа: відділи, кістки що їх утворюють. Будова заплеснових кісток, плеснових кісток, фаланг пальців стопи.
60. Класифікація з'єднань кісток: неперервні та перервні з'єднання.
61. Синдесмози: визначення, види, приклади.
62. Синхондрози: визначення, класифікація, приклади.
63. Синостози: визначення, утворення, приклади.
64. Суглоб: визначення, основні компоненти суглоба.
65. Додаткові компоненти суглобів.
66. Анатомічна класифікація суглобів: прості та складні суглоби, комплексні, комбіновані, визначення і приклади.
67. Назвати головні осі і рухи, які здійснюються в суглобі навколо цих осей. Класифікація суглобів за кількістю рухів.
68. Одноосьові суглоби: визначення, види одноосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади.
69. Двохосьові суглоби: визначення, види двухосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади.
70. Багатоосьові суглоби: визначення, види багатоосьових суглобів за формою суглобових поверхонь, функції, приклади.
71. Хребет в цілому: будова, згини, вікові особливості.
72. З'єднання між тілами хребців: класифікація, будова міжхребцевого диску, його функціональне значення; зв'язки, що укріплюють з'єднання між тілами хребців.
73. З'єднання між крижовою кісткою і куприком: класифікація, будова, зв'язки крижово-куприкового з'єднання.
74. Грудна клітка в цілому: будова, вікові, статеві та індивідуальні особливості.

75. Класифікація з'єднання кісток черепа: неперервні і перервні з'єднання.
76. Тім'ячка черепа: їх будова, функціональне значення, терміни скостеніння.
77. Скрово-нижньощелепний суглоб: будова, класифікація, рухи.
78. З'єднання черепа з хребтом: будова, класифікація, рухи.
79. З'єднання кісток плечового пояса: суглоби, їх суглобові поверхні, додаткові компоненти, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
80. Плечовий суглоб: суглобові поверхні, додаткові компоненти, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація.
81. Ліктвовий суглоб: назвати суглоби, що його утворюють, їх будова.
82. З'єднання кісток передпліччя: проксимальний променево-ліктвовий суглоб, міжкісткова перетинка, дистальний променево-ліктвовий суглоб; їх будова, класифікація.
83. Променево-зап'ястковий суглоб: суглобові поверхні кісток, які його утворюють, внутрішньосуглобовий диск, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
84. Суглоби кисті: середньозап'ястковий суглоб, його суглобові поверхні, внутрішньосуглобові зв'язки.
85. Суглоби кисті: міжп'ясткові суглоби та зап'ясткове-п'ясткові суглоби, їх суглобові поверхні, зв'язковий апарат. Особливості I зап'ясткове-п'ясткового суглоба його класифікація.
86. Суглоби кисті: п'ястково-фалангові та міжфалангові суглоби, їх суглобові поверхні, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
87. З'єднання кісток таза: класифікація.
88. Крижово-клубовий суглоб: суглобові поверхні кісток, що його утворюють, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
89. Зв'язковий апарат таза. Назвати та продемонструвати отвори, які утворюються зв'язками таза.
90. Кульшовий суглоб: суглобові поверхні кісток, які його утворюють, додаткові компоненти, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
91. Колінний суглоб: суглобові поверхні кісток, що його утворюють, класифікація, рухи. Додаткові компоненти: меніски, внутрішньосуглобові зв'язки, складки, синовіальні сумки, зв'язковий апарат.
92. З'єднання кісток гомілки: види, їх будова, класифікація.
93. Надп'ястково-гомільковий суглоб: суглобові поверхні кісток, які його утворюють, межі прикріплення капсули, зв'язковий апарат, класифікація, рухи.
94. Суглоби стопи: з'єднання між кістками зап'яска, види, їх суглобові поверхні та зв'язки, що їх укріплюють.
95. Поперечний суглоб стопи: суглоби, що його утворюють, зв'язковий апарат.
96. Суглоби стопи: зап'ясно-плесневі та міжплеснові суглоби, їх суглобові поверхні, зв'язковий апарат, класифікація.
97. Суглоби стопи: плесне-фалангові суглоби та міжфалангові суглоби стопи, їх суглобові поверхні, зв'язковий апарат.
98. Склепіння стопи: визначення, утворення, функції.
99. М'яз, як орган: визначення, внутрішня будова.
100. Допоміжні апарати м'язів.
101. Класифікація м'язів за формою, положенням, напрямком волокон, відношенням до суглобів та функцій.
102. Біомеханіка м'язів, їх дія на суглоби, поняття про початок і прикріплення м'язів, про рухому і нерухому точки.
103. М'язи спини: класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
104. М'язи грудної клітки: класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
105. Діафрагма: визначення, топографія, частини та їх вміст, трикутники, функції.
106. М'язи живота: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
107. Фасції тулуба (поверхнева, власна, внутрішньогрудна, нутрощева): їх топографія і функціональне значення.
108. Піхва прямого м'яза живота: стінки та їх будова.
109. Біла лінія живота: топографія, будова.
110. Пахвинний канал: стінки, кільця і їх будова, вміст.
111. М'язи ший: класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
112. Топографія ший: ділянки, трикутники, міжм'язові простори, їх межі.
113. Фасції ший: топографічна класифікація за В.М. Шевкуненко, описати хід фасцій та їх походження; відношення до м'язів, внутрішніх органів, судинно-нервових пучків ший. Визначити міжфасціальні простори, їх вміст та сполучення.
114. Шийна фасція: анатомічна класифікація, описати хід пластинок, їх відношення до м'язів; визначити міжфасціальні простори, їх сполучення та зміст. Провести аналогію між фасціями за анатомічною і топографічно-анатомічною класифікаціями.
115. М'язи голови: класифікація. Жувальні м'язи: будова (початок, прикріплення), функції.
116. М'язи голови: класифікація. М'язи лица (мімічні м'язи): відміни мімічних м'язів від решти скелетних м'язів; будова (початок, прикріплення), функції.
117. М'язи плечового поясу: будова (початок, прикріплення), функції.
118. М'язи плеча: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
119. М'язи передпліччя (передня група): топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
120. М'язи передпліччя (задня група): топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
121. М'язи кисті: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
122. Фасції верхньої кінцівки та їх похідні (міжм'язові перетинки, футляри та їх вміст, фіброзні і кістково-фіброзні канали та їх вміст).
123. Тримачі м'язів-згиначів передпліччя: утворення, топографія, канали, їх вміст.
124. Тримачі м'язів-розгиначів передпліччя: утворення, топографія, кістково-фіброзні канали в ділянці зап'ястка, їх вміст.
125. Синовіальні піхви кисті: їх будова, топографія, функціональне і практичне значення.
126. Пахвова ямка: межі, стінки.
127. Пахвова порожнина: стінки, трикутники, отвори (їх межі та вміст).
128. Топографія плеча: борозни, канал променевого нерва, ліктвоя ямка, їх межі та вміст.
129. Топографія передпліччя: борозни, їх межі та вміст.
130. М'язи таза: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
131. М'язи стегна: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
132. М'язи гомілки: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
133. М'язи стопи: топографічна класифікація, будова (початок, прикріплення), функції.
134. Фасції нижньої кінцівки: клубова фасція та її похідні (клубово-гребінна дуга, судинна затока, м'язова затока, їх утворення та вміст).
135. Фасції нижньої кінцівки: широка фасція та її похідні (підшкірний розтвір, його серпоподібний край, утворення та вміст).
136. Фасції нижньої кінцівки: фасції гомілки та її похідні (тримачі м'язів розгиначів, тримачі м'язів згиначів, тримачі малоомілкових м'язів), топографія і вміст фіброзних і кістково-фіброзних каналів нижньої кінцівки.
137. Топографія таза: над- і підгрупоподібний отвір, затульний канал, їх межі, утворення і вміст.
138. Топографія стегна: м'язова і судинна затоки, стегнове кільце, їх утворення, межі, вміст.
139. Топографія стегна: клубово-гребінна борозна, передня борозна стегна, стегновий трикутник, їх утворення, межі, вміст.

140. Привідний канал: стінки, отвори, вміст.
141. Підколінна ямка: її межі, дно, зв'язок з каналами стегна і гомілки.
142. Топографія гомілки: гомілково-підколінний канал, верхній та нижній м'язово-гомількові канали, їх утворення, сполучення, вміст.
143. Стегновий канал: стегове кільце (вхід), підшкірний розтвір (вихід), їх межі; стінки стегового каналу.
144. Фасції стопи, топографія стопи: борозни підшви стопи, їх межі і вміст.

II Внутрішні органи. Анатомія систем регуляції.

1. Системи внутрішніх органів: визначення, назвати органи, які утворюють ці системи, дати загальну характеристику функцій цих систем.
2. Класифікація внутрішніх органів. Загальний план будови трубчастих органів.
3. Ротова порожнина, її відділи. Власне ротова порожнина, її стінки, сполучення.
4. Піднебіння: частини. Тверде піднебіння, його будова.
5. Піднебіння: частини. М'яке піднебіння, частини, будова.
6. Язик: частини, будова; особливості слизової оболонки язика, функції язика.
7. Ембріологічна та анатомічна класифікації м'язів язика, їх морфо-функціональна характеристика; функції язика.
8. Зуби: частини зуба, тканини зуба.
9. Постійні зуби: формула. Молочні зуби, їх формула. Терміни прорізування молочних зубів.
10. Характеристика зубів верхньої щелепи.
11. Характеристика зубів нижньої щелепи.
12. Ротові залози: класифікація. Малі слинні залози, їх топографія і морфо-функціональна характеристика. Привушна залоза: топографія, будова.
13. Ротові залози: класифікація. Піднижньощелепна залоза: топографія, будова. Під'язикова залоза: топографія, будова.
14. Зів: межі, сполучення.
15. Глотка: топографія, частини, їх сполучення; лімфатичне кільце глотки.
16. Глотка: будова слизової, м'язової і зовнішньої оболонок.
17. Стравохід: частини, їх топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія).
18. Стравохід: будова стінки, анатомічні і фізіологічні звуження стравоходу.
19. Ділянки передньої черевної стінки.
20. Шлунок: топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія), частини.
21. Шлунок: будова стінки; описати будову слизової оболонки. Рентгенанатомія шлунка.
22. Шлунок: будова стінки; описати будову м'язової і серозної оболонок.
23. Тонка кишка: відділи, їх топографія, відношення до очеревини.
24. Дванадцятипала кишка: частини, їх топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія).
25. Тонка кишка: будова стінки; відношення до очеревини.
26. Тонка кишка: будова слизової оболонки тонкої кишки.
27. Товста кишка: відділи, їх топографія (голотопія, синтопія).
28. Товста кишка: будова стінки (особливості будови слизової, м'язової і серозної оболонок), відношення до очеревини.
29. Сліпа кишка: топографія (голотопія, синтопія), особливості будови.
30. Частини та згини ободової кишки, їх топографія (голотопія, синтопія), відношення до очеревини.
31. Особливості будови стінки ободової кишки. Рельєф її слизової оболонки.
32. Пряма кишка: частини, згини, відношення до очеревини, топографія у чоловіків і у жінок.
33. Пряма кишка: особливості будови слизової, м'язової і зовнішньої оболонок.
34. Печінка: зовнішня будова; рельєф діафрагмової і нутрошевої поверхонь.
35. Печінка: топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія), зв'язки печінки, відношення до очеревини.
36. Печінка: внутрішня будова (частки, частини, сегменти, часточки).
37. Жовчний міхур: топографія, частини, будова стінки, функції; .
38. Загальна жовчна протока: топографія, будова, функції.
39. Підшлункова залоза: частини, їх топографія (скелетопотія, синтопія), відношення до очеревини.
40. Екзокринні та ендокринні відділи підшлункової залози, шляхи виведення продуктів їх діяльності.
41. Очеревина: визначення, загальна характеристика; порожнина очеревини, її вміст.
42. Очеревина: загальна характеристика. Чепці, зв'язки, брижі, їх будова та утворення.
43. Очеревинна порожнина: відділи (поверхи), їх межі.
44. Верхній поверх очеревинної порожнини: печінкова сумка, її межі і сполучення.
45. Верхній поверх очеревинної порожнини: передшлункова сумка, її межі і сполучення.
46. Верхній поверх очеревинної порожнини: чепцева сумка, її межі і сполучення.
47. Середній поверх очеревинної порожнини: канали, синуси, закрутки, складки, ямки.
48. Нижній поверх очеревинної порожнини: заглибини; хід очеревини в малому тазі у чоловіків та жінок.
49. Загальна характеристика органів дихальної системи.
50. Ніс: частини, будова.
51. Носова порожнина: частини, їх будова та сполучення.
52. Носова порожнина: носові ходи, їх будова та сполучення.
53. Приносові пазухи: топографія, сполучення, функції, вікові особливості. Рентгенанатомія приносових пазух.
54. Гортань: топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія).
55. Гортань: хрящі, суглоби, зв'язки, м'язи, їх будова.
56. Порожнина гортані: частини, їх будова, межі.
57. Голосова щілина: межі, утворення, частини.
58. Трахея і бронхи: топографія, будова стінки.
59. Легені: топографія, зовнішня будова.
60. Корінь легені: топографія, склад.
61. Легені: частки, бронхо-легеневі сегменти, часточки; їх будова. Рентгенанатомія легень.
62. Бронхіальне дерево: розгалуження, будова стінки, функції.
63. Альвеолярне дерево: розгалуження, будова стінки.
64. Ацинус: визначення, будова, функції.
65. Плевра: загальна характеристика, функції; плевральна порожнина, її закрутки.
66. Межі плевральних мішків.
67. Середостіння: визначення, класифікації.
68. Середостіння: Органи, судини та нерви переднього середостіння.
69. Середостіння: Органи, судини та нерви заднього середостіння.

70. Які органи належать до сечової системи, їх функції.
  71. Нирки: зовнішня будова.
  72. Нирки: топографія правої і лівої нирки (голотопія, скелетопотія, синтопія).
  73. Нирки: оболонки нирки. Описати фасцію нирки.
  74. Нирки: фіксуючий апарат нирки.
  75. Нирки: будова нирки на фронтальному розтині.
  76. Нирки: структурно-функціональна одиниця нирки, її складові частини.
  77. Нирки: шляхи виділення сечі (компоненти екскреторних шляхів нирки).
  78. Ниркова пазуха (синус), її міст. Будова стінки макроскопічної частини екскреторних шляхів нирки.
  79. Сечовід: частини, топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія).
  80. Сечовід: будова стінки; звуження.
  81. Сечовий міхур: частини, топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія), відношення до очеревини.
  82. Сечовий міхур: трикутник сечового міхура, його межі (особливості слизової оболонки на цій ділянці).
  83. Жіночий сечівник; топографія, будова стінки.
  84. Які органи належать до жіночої статеві системи, їх функції.
  85. Яечник: топографія, зв'язки, будова, функції.
  86. Матка: топографія, положення матки, зв'язки матки, відношення до очеревини.
  87. Матка: частини, будова стінки, відношення до очеревини, функції.
  88. Шийка матки: частини, особливості будови слизової оболонки.
  89. Маткова труба: топографія, частини, будова стінки, відношення до очеревини, функції.
  90. Піхва: топографія, склепіння, будова стінки.
  91. Зовнішні жіночі статеві органи: топографія, будова.
  92. Грудь: топографія, будова.
  93. Чоловічі статеві органи: класифікація.
  94. Оболонки яєчка. Процес опускання яєчка.
  95. Яечко: топографія, зовнішня будова.
  96. Яечко: внутрішня будова, функції.
  97. Над'яєчко: топографія, частини, будова, функції.
  98. Сім'явиносна протока: розміри, частини, топографія, будова стінки, функції.
  99. Сім'яний пухирець: топографія, будова, функції. Сім'явипорскувальна протока.
  100. Сім'яний канатик: його склад, топографія, початок, кінець, оболонки.
  101. Передміхурова залоза: частини, внутрішня будова, функції.
  102. Статевий член: частини, зовнішня будова.
  103. Чоловічий сечівник: частини, їх топографія, звуження і розширення. Цибулинно-сечівникова залоза.
  104. Промежина: визначення промежини в вузькому і широкому розумінні, частини, їх межі.
  105. Сечостатева діафрагма: межі, м'язи і фасції, що її утворюють.
  106. Тазова діафрагма: межі, м'язи і фасції, що її утворюють.
  107. Сідничо-відхідникова ямка: її стінки, вміст.
  108. Органи імунної системи: загальні закономірності будови, функції.
  109. Кістковий мозок: топографія, будова, функції, вікові особливості.
  110. Загруднинна залоза (тимус): топографія, будова, функції, вікові особливості.
  111. Селезінка: топографія, зовнішня будова, внутрішня будова, функції.
  112. Лімфатичне (лімфоїдне) кільце глотки: мигдалики, що його утворюють, їх топографія, будова, функції.
  113. Лімфатичні (лімфоїдні) вузли, класифікація, топографія, будова, функції.
  114. Ендокринні залози: загальні закономірності будови, класифікація.
  115. Щитоподібна залоза: топографія (голотопія, скелетопотія, синтопія), частини, будова, функції.
  116. Прищитоподібні залози: топографія, будова, функції.
  117. Надниркова залоза: топографія правої і лівої надниркових залоз, будова, функції.
  118. Хромафінні тіла (параганглії): топографія, будова, функції.
  119. Гіпофіз: топографія, частини, функції.
  120. Шишкоподібна залоза: топографія, функції.
  121. Ендокринна частина підшлункової залози: будова, функції.
  122. Серцево-судинна система: компоненти, функції.
  123. Серце: топографія, варіанти положення серця, зовнішня будова.
  124. Серце: камери серця, рельєф внутрішніх поверхонь.
  125. Праве передсердя: судини, які в нього впадають, вушко, рельєф внутрішньої поверхні, міжпередсердна перегородка.
  126. Правий шлуночок: сполучення, будова, рельєф внутрішньої поверхні.
  127. Ліве передсердя: судини, які в нього впадають, вушко, рельєф внутрішньої поверхні.
  128. Лівий шлуночок: сполучення, будова, рельєф внутрішньої поверхні.
  129. Клапани серця: топографія, будова;
  130. Серце: будова стінки.
  131. Провідна система серця: вузли, пучки, їх топографія, функції.
  132. Серце: джерела кровопостачання.
  133. Осердя (перикард): будова, порожнини, закрутки.
  134. Серце: проекція серця на передню стінку грудної клітки.
  135. Серце: ділянки аускультативні клапанів серця.
  136. Велике коло кровообігу.
  137. Мале коло кровообігу.
  138. Кровообіг плода.
- III Анатомія центральної нервової системи (ЦНС). Анатомія аналізаторів.**
1. Нервова система: функції, класифікація.
  2. Нейрон: визначення, частини нейрона, морфологічна та функціональна класифікація нейронів, їх будова, топографія, функції.
  3. Сіра речовина центральної нервової системи: будова, функції.
  4. Біла речовина центральної нервової системи: будова, функції.
  5. Нервові волокна, пучки, корінці, нерви: їх будова. Нервові вузли: класифікація, топографія, функції.
  6. Будова простої і складної рефлекторної дуги.
  7. Розвиток центральної нервової системи в ембріогенезі.

8. Спинний мозок: розвиток, топографія, верхня і нижня межі, зовнішня будова.
9. Сегменти спинного мозку: визначення, межі.
10. Будова спинного мозку на поздовжньому розтині.
11. Будова спинного мозку на поперечному розтині: рога, їх відношення до сегментів.
12. Сіра речовина спинного мозку: задні рога, типи нейронів, що їх утворюють; ядра і функціональна характеристика.
13. Сіра речовина спинного мозку: бічні рога, типи нейронів, що їх утворюють; ядра і функціональна характеристика в різних сегментах.
14. Сіра речовина спинного мозку: передні рога, типи нейронів, що їх утворюють; ядра і функціональна характеристика.
15. Біла речовина спинного мозку: передні канатики, їх межі, провідні шляхи, що їх утворюють.
16. Біла речовина спинного мозку: бічні канатики, їх межі, провідні шляхи, що їх утворюють.
17. Біла речовина спинного мозку: задні канатики, їх межі, провідні шляхи, що їх утворюють.
18. Спинномозковий вузол: топографія, будова, функції.
19. Задні корінці спинномозкових нервів: утворення, топографія, функціональне значення.
20. Передні корінці спинномозкових нервів: утворення, топографія, функціональне значення.
21. Спинномозковий нерв: утворення, топографія, гілки; відповідність сегментам спинного мозку.
22. Оболони спинного мозку, простори між ними, їх вміст.
23. Фіксуєчий апарат спинного мозку: утворення, топографія.
24. Розвиток головного мозку: джерела; стадія трьох мозкових пухирів.
25. Розвиток головного мозку: стадія п'яти мозкових пухирів та їх похідні.
26. Головний мозок: частини (анатомічна класифікація).
27. Будова кори півкуль великого мозку.
28. Півкулі великого мозку: поверхні, частки, їх межі.
29. Рельєф лобової частки. Локалізація кіркових кінців аналізаторів в корі лобової частки.
30. Рельєф тім'яної частки. Локалізація кіркових кінців аналізаторів в корі тім'яної частки.
31. Рельєф скроневої частки. Локалізація кіркових кінців аналізаторів в корі скроневої частки.
32. Рельєф потиличної частки. Локалізація кіркових кінців аналізаторів в корі потиличної частки.
33. Біла речовина півкуль великого мозку: класифікація волокон, функціональне значення.
34. Біла речовина півкуль великого мозку: внутрішня капсула, її топографія, частини, провідні шляхи, що проходять в кожній частині.
35. Мозолисте тіло, його топографія, частини, функціональне значення.
36. Склепіння: його топографія, частини, функціональне значення.
37. Нюховий мозок: частини, їх компоненти, функціональне значення.
38. Базальні ядра: топографія, частини, функціональне значення.
39. Смугасте тіло: топографія, частини, функціональне значення.
40. Бічні шлуночки: частини, топографія, стінки, сполучення.
41. Частини бічного шлуночка: топографія, стінки, сполучення.
42. Лімбічна система: компоненти, функціональне значення.
43. Проміжний мозок: частини.
44. Таламус: зовнішня будова; ядра таламуса, їх функціональне значення.
45. Метаталамус: частини, їх функціональне значення.
46. Епіталамус: частини, їх функціональне значення.
47. Шишкоподібна залоза: топографія, функції.
48. Гіпоталамус: частини, зовнішня будова, ядра, їх топографія, функціональне значення.
49. Гіпофіз: топографія, частини, функції.
50. Третій шлуночок: стінки, сполучення.
51. Середній мозок: межі, зовнішня будова, частини.
52. Середній мозок: покривля, зовнішня будова, сіра речовина, її функціональне значення, провідні шляхи.
53. Стовбур головного мозку: межі, частини, зовнішня будова.
54. Стовбур головного мозку: характеристика ядер черепних нервів.
55. Перешийок ромбоподібного мозку: його частини.
56. Міст: межі, зовнішня будова.
57. Міст: сіра і біла речовина, будова, топографія, функціональне значення.
58. Ромбоподібна ямка: утворення, межі, рельєф. Проекція ядер черепних нервів.
59. Ядра черепних нервів, які розташовані в дорзальній частині моста; їх функціональна характеристика.
60. Ядра черепних нервів, які розташовані в дорзальній частині довгастого мозку; їх функціональна характеристика.
61. Четвертий шлуночок: топографія, стінки, сполучення.
62. Мозочок: розвиток, зовнішня будова.
63. Мозочок: сіра речовина, її функціональне значення.
64. Мозочок: класифікація білої речовини.
65. Мозочок: склад верхніх мозочкових ніжок.
66. Мозочок: склад середніх мозочкових ніжок.
67. Мозочок: склад нижніх мозочкових ніжок.
68. Довгастий мозок: межі, зовнішня будова.
69. Довгастий мозок: сіра і біла речовина, будова, топографія, функціональне значення.
70. Оболони головного мозку.
71. Тверда оболонка головного мозку та її відростки.
72. Тверда оболонка головного мозку: синуси, їх топографія.
73. Шляхи відтоку венозної крові із синусів твердої оболони головного мозку.
74. Оболони головного мозку: міжоболонні простори, їх вміст.
75. Утворення і відтік спинномозкової рідини.
76. Підпаутинний простір: утворення, цистерни, сполучення.
77. Провідні шляхи ЦНС: визначення, класифікація.
78. Соматосенсорні шляхи пропріоцептивної чутливості.
79. Соматосенсорні шляхи больової і температурної чутливості.
80. Соматосенсорні шляхи тактильної чутливості.
81. Низхідні провідні шляхи: класифікація.
82. Пірамідні шляхи: кіркове-спинномозковий шлях.
83. Пірамідні шляхи: кіркове-ядерний шлях.

84. Екстрапірамідна рухова система: центри, функції.
85. Провідні шляхи екстрапірамідної рухової системи.
86. Орган нюху: будова, функції.
87. Орган смаку: будова, функції.
88. Око: частини, топографія.
89. Очне яблуко: зовнішня будова.
90. Очне яблуко: оболонки.
91. Заломлюючі середовища очного яблука: назвати.
92. Камери очного яблука: межі, сполучення. Утворення і шляхи циркуляції водянистої вологи камер очного яблука.
93. Додаткові структури ока, назвати, їх функції.
94. Додаткові структури ока: зовнішні м'язи очного яблука, їх характеристика та функції.
95. Сльозовий апарат: частини, топографія, функції; шляхи відтоку сліз.
96. II пара черепних нервів: утворення, топографія.
97. Провідні шляхи зорового аналізатора.
98. Вуха: розвиток, його частини. частин вуха в ембріогенезі. Зовнішнє вухо: його частини і будова.
99. Зовнішнє вухо: вушна раковина, зовнішній слуховий хід, барабанна перетинка будова, функції.
100. Середнє вухо: частини, назвати і продемонструвати на препаратах.
101. Барабанна порожнина: топографія, стінки, сполучення, вміст.
102. Внутрішнє вухо: частини.
103. Кістковий лабіринт: частини, сполучення, будова, функції.
104. Перетинчастий лабіринт: топографія, частини.
105. Перілімфатичний та ендолімфатичний простір, утворення, вміст, сполучення.
106. Провідні шляхи слухового аналізатора.
107. Провідні шляхи рівноваги (вестибулярного апарата).
108. Назвати дванадцять пар черепних нервів.
109. Класифікація черепних нервів за складом волокон.
110. I пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, утворення, топографія.
111. II пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, утворення, топографія.
112. III пара черепних нервів: розвиток, загальна характеристика, ядра, вихід із мозку, вихід із черепа, гілки, ділянки іннервації.
113. Загальна будова вегетативного вузла голови: корінці, їх утворення; гілки, їх склад і об'єкти іннервації.
114. Війковий вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки іннервації.
115. IV пара черепних нервів: загальна характеристика, ядро, вихід із мозку, вихід із черепа, ділянки іннервації.
116. V пара черепних нервів: загальна характеристика; внутрішньочерепна частина V пари.
117. V пара черепних нервів: чутливий вузол V пари, його топографія, хід центральних і периферійних волокон.
118. V пара черепних нервів: I-ша гілка V пари – утворення, вихід з черепа, гілки, ділянки іннервації.
119. V пара черепних нервів: 2-га гілка V пари – утворення, вихід з черепа, гілки, ділянки іннервації.
120. Крилопіднебінний вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки іннервації.
121. V пара черепних нервів: 3-тя гілка V пари – утворення, вихід з черепа, гілки, ділянки іннервації.
122. Піднижньощелепний вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки іннервації.
123. Під'язиковий вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки іннервації.
124. Вушний вузол: топографія, корінці, гілки, ділянки іннервації.
125. VI пара черепних нервів: загальна характеристика, ядро, вихід із мозку, вихід із черепа, ділянки іннервації.
126. VII пара черепних нервів і проміжний нерв: загальна характеристика, ядра, топографія, гілки, ділянки іннервації.
127. VIII пара черепних нервів: частини, їх загальна характеристика, ядра, утворення, топографія.
128. IX пара черепних нервів: загальна характеристика, ядра, вихід із мозку, вихід із черепа, гілки, ділянки іннервації.
129. X пара черепних нервів: загальна характеристика, ядра, вихід із мозку, вихід із черепа, частини, їх топографія.
130. X пара черепних нервів: гілки головної і шийної частин – їх топографія, склад волокон, ділянки іннервації.
131. X пара черепних нервів: гілки грудної і черевної частин – їх топографія, склад волокон, ділянки іннервації.
132. XI пара черепних нервів: загальна характеристика, ядра, вихід із мозку, вихід із черепа, ділянки іннервації.
133. XII пара черепних нервів: загальна характеристика, ядро, вихід із мозку, вихід із черепа, топографія, ділянки іннервації.

IV Анатомія периферичної нервової системи (ПНС). Анатомія судинної системи. Анатомія лімфатичної системи. Анатомія вегетативної нервової системи (ВНС).

1. Загальна анатомія артерій: класифікації.
2. Гемомікроциркуляторне русло: ланки, функціональна характеристика.
3. Загальна анатомія вен: класифікації.
4. Аорта: частини, їх топографія. Дуга аорти, її гілки. Варіанти розгалуження дуги аорти.
5. Зовнішня сонна артерія: топографія, класифікація гілок.
6. Зовнішня сонна артерія: передня група гілок, їх топографія, ділянки кровопостачання.
7. Зовнішня сонна артерія: язикова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
8. Зовнішня сонна артерія: лицева артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
9. Зовнішня сонна артерія: задня група гілок, їх топографія, ділянки кровопостачання; .
10. Зовнішня сонна артерія: середня група гілок, їх топографія, ділянки кровопостачання; .
11. Зовнішня сонна артерія: верхньощелепна артерія, її топографія, частини, гілки, ділянки кровопостачання.
12. Внутрішня сонна артерія: частини, їх топографія.
13. Внутрішня сонна артерія: шийна, кам'яниста, печериста частини, їх топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
14. Внутрішня сонна артерія: мозкова частина, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
15. Внутрішня сонна артерія: очна артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
16. Підключична артерія: топографічні відділи підключичної артерії, гілки в кожному відділі.
17. Підключична артерія: хребтова артерія, частини, їх топографія, гілки кожної частини, ділянки кровопостачання.
18. Основна артерія: утворення, топографія, гілки.
19. Артеріальне коло мозку: топографія, утворення, функціональне значення.
20. Підключична артерія: внутрішня грудна артерія, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
21. Підключична артерія: шито-шийний стовбур, його гілки, ділянки кровопостачання.
22. Підключична артерія: реброво-шийний стовбур, його гілки, ділянки кровопостачання.
23. Внутрішня яремна вена: утворення, топографія; класифікація приток.
24. Крилоподібне сплетення: топографія, утворення.
25. Зовнішня яремна вена: утворення, топографія, притоки.

26. Плече-головна вена: утворення, топографія, притоки.
27. Верхня порожниста вена: утворення, топографія, притоки.
28. Лімфатичні вузли голови: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
29. Лімфатичні вузли шиї: класифікація, топографія, ділянки збору лімфи, шляхи відтоку лімфи.
30. Стінки вміст і сполучення підскроневої ямки.
31. Стінки вміст і сполучення крилопіднебінної ямки.
32. Грудна аорта: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
33. Черевна аорта: топографія, класифікація гілок; пристінкові гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання.
34. Черевна аорта: нутрощеві гілки, їх класифікація, топографія, ділянки кровопостачання.
35. Черевна аорта: парні нутрощеві гілки, топографія, ділянки кровопостачання.
36. Черевна аорта: непарні нутрощеві гілки, топографія, ділянки кровопостачання.
37. Черевна аорта: черевний стовбур, його топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
38. Черевний стовбур: загальна печінкова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
39. Черевний стовбур: селезінкова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
40. Черевна аорта: верхня брижова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
41. Черевна аорта: нижня брижова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
42. Загальна клубова артерія: утворення, топографія, гілки.
43. Внутрішня клубова артерія: топографія, класифікація гілок.
44. Внутрішня клубова артерія: пристінкові гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання.
45. Внутрішня клубова артерія: нутрощеві гілки, їх топографія, ділянки кровопостачання.
46. Внутрішня клубова артерія: внутрішня соромітна артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
47. Непарна вена, півнепарна вена, додаткова півнепарна вена: утворення, топографія, класифікація приток.
48. Вени хребтового стовпа: хребтові венозні сплетення, їх топографія, шляхи відтоку венозної крові.
49. Нижня порожниста вена: утворення (корені), топографія, класифікація приток.
50. Ворітна печінкова вена: утворення (корені), притоки, ділянки збору венозної крові; топографія.
51. Внутрішня клубова вена: топографія, класифікація приток.
52. Венозні сплетення малого тазу: утворення, топографія, ділянки збору венозної крові.
53. Внутрішньосистемні і міжсистемні венозні анастомози: визначення.
54. Порто-кавальні венозні анастомози: утворення, топографія.
55. Кава-кавальні венозні анастомози: утворення, топографія.
56. Порто-кава-кавальний венозний анастомоз: утворення, топографія.
57. Лімфатична система: загальна характеристика, функції. Лімфатичні судини: ланки, їх будова, топографія, функції.
58. Лімфатична система: грудна протока, її корені, топографія, притоки, місце впадіння у венозну систему.
59. Лімфатична система: права лімфатична протока, її корені, топографія, місце впадіння у венозну систему.
60. Лімфатичні судини та вузли грудної порожнини.
61. Лімфатичні судини та вузли черевної порожнини.
62. Лімфатичні судини та вузли порожнини тазу.
63. Автономна частина периферійної нервової системи (вегетативна нервова система): частини, функції, об'єкти іннервації.
64. Відмінності між соматичною нервовою системою і вегетативною нервовою системою.
65. Морфологічні відмінності рефлекторної дуги автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
66. Морфологічні відмінності між симпатичною і парасимпатичною частинами автономної частини периферійної нервової системи (вегетативної нервової системи).
67. Вегетативна нервова система: центральний відділ, його класифікація, топографія, утворення.
68. Вегетативна нервова система: периферійний відділ, його компоненти.
69. Симпатичний стовбур: топографія, відділи, вузли, їх з'єднання.
70. Шийний відділ симпатичного стовбура: вузли, що його утворюють, їх топографія.
71. Шийний відділ симпатичного стовбура: верхній шийний вузол, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
72. Шийний відділ симпатичного стовбура: середній шийний вузол, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
73. Шийний відділ симпатичного стовбура: нижній шийний вузол, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
74. Грудний відділ симпатичного стовбура: вузли, їх топографія, гілки, ділянки іннервації.
75. Великий, малий і найнижчий нутрощеві нерви: їх утворення, склад волокон, топографія.
76. Поперековий відділ симпатичного стовбура: вузли, їх топографія, гілки, ділянки іннервації.
77. Крижовий відділ симпатичного стовбура: вузли, їх топографія, гілки, ділянки іннервації.
78. Вегетативні сплетення черевної порожнини: утворення, топографія, склад волокон, ділянки іннервації.
79. Черевне аортальне сплетення: вторинні сплетення, їх топографія, склад волокон, вузли, ділянки іннервації.
80. Вегетативні сплетення малого тазу: утворення, топографія, склад волокон, ділянки іннервації.
81. Нижнє підчеревне сплетення: вторинні сплетення, їх топографія, склад волокон, ділянки іннервації.
82. Об'єкти іннервації головного центру парасимпатичної частини вегетативної нервової системи.
83. Об'єкти іннервації крижового центру парасимпатичної нервової системи.
84. Пахвова артерія: топографія, відділи, гілки, ділянки кровопостачання.
85. Плечова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання. Глибока артерія плеча, її топографія, гілки,
86. Променева артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
87. Ліктьова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
88. Ліктьова суглобова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
89. Поверхнева долонна дуга: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
90. Глибока долонна дуга: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
91. Тильна зап'ясткова сітка: джерела утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
92. Вени верхньої кінцівки: класифікація. Поверхневі вени: їх топографія, ділянки впадіння до венозних судин. Анастомози між поверхневими венами.
93. Вени верхньої кінцівки: класифікація. Глибокі вени, їх топографія, особливості розташування на кисті, передпліччі і плечі.
94. Пахвова вена: топографія, притоки.
95. Лімфатичні судини та лімфатичні вузли верхньої кінцівки.
96. Зовнішня клубова артерія: утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
97. Стегнова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
98. Стегнова артерія: глибока стегнова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
99. Підколінна артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
100. Передня великогомілкова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.

101. Задня великогомілкова артерія: топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
102. Задня великогомілкова артерія: малогомілкова артерія, її топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
103. Суглобова колінна сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
104. Присередня кісточкова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
105. Бічна кісточкова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
106. П'ятова сітка: джерела утворення, топографія, ділянки кровопостачання.
107. Присередня підшова артерія: утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
108. Бічна підшова артерія: утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
109. Тильна артерія стопи: утворення, топографія, гілки, ділянки кровопостачання.
110. Артеріальні анастомози стопи.
111. Вени нижньої кінцівки: класифікація. Поверхневі вени: їх топографія, ділянки впадіння до венозних судин.
112. Поверхневі вени нижньої кінцівки: велика підшкірна вена, її утворення, топографія; .
113. Глибокі вени нижньої кінцівки: класифікація, їх топографія.
114. Стегнова вена: топографія, притоки.
115. Лімфатичні судини та лімфатичні вузли нижньої кінцівки.
116. Периферійна нервова система: компоненти, їх загальна характеристика.
117. Спинномозковий нерв: утворення, топографія, гілки; відповідність сегментам спинного мозку.
118. Задні гілки спинномозкових нервів: склад волокон, топографія, ділянки іннервації.
119. Передні гілки спинномозкових нервів: склад волокон; загальні закономірності будови та топографії передніх гілок різних спинномозкових нервів.
120. Грудні нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки іннервації.
121. Міжреброві нерви: утворення, гілки, топографія, ділянки іннервації.
122. Загальні принципи будови соматичних нервових сплетень.
123. Шийне сплетення: утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
124. Шийне сплетення: діафрагмовий нерв, його склад волокон, топографія, гілки, ділянки іннервації.
125. Плечове сплетення: утворення, топографія, частини, стовбури, пучки, їх топографія, класифікація гілок.
126. Плечове сплетення: надключична частина, її топографія, компоненти.
127. Плечове сплетення: підключична частина, її топографія, компоненти.
128. Короткі гілки плечового сплетення: їх топографія, ділянки іннервації.
129. Довгі гілки плечового сплетення: їх топографія, ділянки іннервації.
130. Довгі гілки плечового сплетення: м'язово-шкірний нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
131. Довгі гілки плечового сплетення: серединний нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
132. Довгі гілки плечового сплетення: ліктьовий нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
133. Довгі гілки плечового сплетення: променевий нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
134. Довгі шкірні гілки плечового сплетення: їх утворення, топографія, ділянки іннервації.
135. Поперекове сплетення: утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
136. Поперекове сплетення: стегновий нерв, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
137. Поперекове сплетення: затульний нерв, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
138. Крижове та кутрикове сплетення: утворення, топографія, класифікація гілок.
139. Крижове сплетення: короткі гілки, їх топографія, ділянки іннервації.
140. Короткі гілки крижового сплетення: соромітний нерв, склад волокон, його топографія, ділянки іннервації.
141. Довгі гілки крижового сплетення: їх топографія, ділянки іннервації.
142. Довгі гілки крижового сплетення: сідничний нерв, його топографія, гілки, ділянки іннервації.
143. Великомілковий нерв, його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.
144. Загальний малогомілковий нерв: його утворення, топографія, гілки, ділянки іннервації.

3.3. Контрольні завдання до самостійної роботи

Підготовка до проходження тестових завдань як складових ЄДКІ та USMLE RX за вище вказаними темами.

3.4. Індивідуальні завдання

Не має

3.5. Інші заохочення

Не має

3.6. Правила оскарження оцінки

Оскарження оцінки проводиться згідно положення «Про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти Харківського національного медичного університету», наказ від 30.09.2020р. №252.

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1226%3A2013-03-25-12-07-55&catid=4%3A2011-05-04-07-20-12&Itemid=19&lang=uk

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Щоб успішно пройти відповідний курс необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися до кураторів курсу з різних питань за тематикою занять і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Здобувачі можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом. Не допускаються запізнення здобувачів на практичні заняття.

Відвідування пацієнтів під час курації в лікарні можливо за умови наявності у здобувачів відповідної форми одягу, санітарної книжки з відміткою про вакцинацію проти дифтерії, результатів обстеження на напруження імунітету за кором (або відмітка про вакцинацію), або іншими інфекційними захворюваннями згідно поточній епідемічній ситуації.

Здобувачі з особливими потребами можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання здобувача це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контакуйте з викладачем.

Заохочується участь здобувачів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

Усі здобувачі ХНМУ захищені Положенням про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у Харківському національному медичному університеті, розроблено з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних із дискримінацією та сексуальними домаганнями. Дане Положення розроблено на підставі таких нормативно-правових актів України: Конституція України; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Загальна рекомендація № 25 до параграфу 1 статті 4 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Зауваження загального порядку № 16 (2005) «Рівне для чоловіків та жінок право користування економічними, соціальними і культурними правами» (стаття 3 Міжнародного пакту економічних, соціальних і культурних прав; Комітет з економічних,

соціальних та культурних прав ООН); Рекомендації щодо виховання в душі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру та виховання в душі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО); Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Харківський національний медичний університет забезпечує навчання та роботу, що є вільними від дискримінації, сексуальних домагань, залякувань чи експлуатації. Університет визнає важливість конфіденційності. Всі особи, відповідальні за здійснення цієї політики (співробітники/-ці деканатів, факультетів, інститутів та Центру гендерної освіти, члени студентського самоврядування та етичного комітету, проректор з науково-педагогічної роботи), дотримуються конфіденційності щодо осіб, які повідомляють або яких звинувачують у дискримінації або сексуальних домаганнях (за виключенням ситуацій, коли законодавство вимагає розголошення інформації та/або коли розкриття обставин Університетом необхідне для захисту безпеки інших).

ХНМУ створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються здобувачам/-кам або співробітникам/-цям університету, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації. Антидискримінаційна політика та політика протидії сексуальним домаганням ХНМУ підтверджується Кодексом корпоративної етики та Статутом ХНМУ.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра анатомії людини підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів та здобувачок очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін [та ін.]. – 7-ме вид., доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2019.
2. Анатомія дитини (з основами ембріології та вадами розвитку) : навчально-методичний посібник для здобувачів вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів / І. І. Бобрик, В. С. Школьніков, С. Д. Максименко, Ю. Й. Гумінський. - Луганськ : Віртуальна реальність, 2012.

3. Черкасов В.Г. Історія анатомія (хронологія розвитку та видатні анатоми) / В.Г. Черкасов, Ю.Й. Гумінський, Е.В. Черкасов, В.С. Школьніков. – Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. – 148 с.
4. Анатомія людини : у 3-х т. / Під ред. В.Г. Ковешнікова. - Луганськ : Вид- во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2008. - 400 с
5. Анатомія людини : підручник / [Кривко Ю. Я., Черкасов В. Г., Кравчук С. Ю. Сопнєва Н. Б. та ін.] ; за ред.: проф. Кривка Ю. Я., проф. Черкасова В. Г. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 448с.
6. Атлас анатомии человека: учеб. пособие в 4-х томах / Р. Д. Синельников, Я. Р. Синельников, А. Я. Синельников ; ред. А. Г. Цыбулькин. - 7-е изд., перераб. - М. : Новая волна, 2012.
7. Sobotta. Атлас анатомії людини. У двох томах. Переробка та редакція українського видання: В. Г. Черкасов., пер. О. І. Ковальчука. - Київ : Український медичний вісник, 2009.
8. Неттер Ф. Г. Atlas of Human Anatomy. Атлас анатомії людини: переклад 7- го англ. Вид.: двомовне вид. / Френк Г. Неттер; наук. Ред. Перекладу Л Р. Матешук-Вацеба, І. Є. Герасимюк, В. В. Кривецький, О. Г. Попадинець. – К. – ВСВ «Медицина», 2020. – 736 с.
9. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / В. Г. Черкасов, І. І. Бобрик, Ю. Й. Гумінський, О. І. Ковальчук. – Вінниця: НоваКнига, 2010. – 392с.
10. Анатомія людини (у двох частинах) : підручник / За ред. К.А. Дюбенка. – Ч.1. – К. : ВАТ «Поліграфкнига», 2008. – 528 с.
11. Конспект лекцій з дисципліни «Анатомія людини» / Григор'єва О.А., Світлицький А.О. - — Запоріжжя : [ЗДМУ], 2020. — 173 с
12. Матешук-Вацеба Л. Р. Нормальна анатомія: навчально-методичний посібник / Л. Р. Матешук-Вацеба; Львівський національний медичний ун-т ім. Д. Галицького. – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка; Вінниця: Нова Книга, 2019. – 432 с.: іл
13. Анатомія людини: навч. посібник. для студ. вис. навч. завід. IV рівнів. акр. / В. Г. Черкасов, С. Ю. Кравчук. – Вінниця: Нова книга, 2014. – 640 с.
14. Анатомія опорно-рухового апарату: будова, особливості дитячого віку та вади розвитку: навчально-методичний / Я.А. Тарасенко, О.О. Тихонова. – Полтава, 2018. – 205 с.
15. Чорнокульський С.Т., Єрмольєв В.О. Навчально-методичний посібник для студентів та викладачів ВМНЗ. Анатомія судин та нервів тулуба (ангіоневрологія) (видання п'яте, доповнене). - Київ. / Книга-плюс. 2016.

Допоміжна література:

1. Atlas of Regional Anatomy of the Brain Using MRI: With Functional Correlations / J. C. Tamraz, Y. G. Comair. - [S. l.] : Springer, 2000. - 328 p.
2. McCraw and Arnold's Atlas of Muscle and Musculocutaneous Flaps / J. B. McCraw, Ph. G. Arnold. - [S. l.] : Lippincott Williams & Wilkins, 1986. - 735 p.
3. Clinical Anatomy / Ellis Harold. - 11th ed. - [S. l.] : Blackwell Publishing Limited, 2006. - 439 p.
4. The Human Body: An Introduction to Structure and Function / Adolf Faller, Michael

- Schuenke, Gabriele Schunke. - [S. l.] : Thieme, 2004. - 708 p.
5. Grant's Atlas of Anatomy / ed.: A. M.R. Agur, A. F. Dalley. - 12th ed. - [S. l.]: Lippincott Williams & Wilkins, 2009. - 1627 p.
  6. Bones and Muscles: An Illustrated Anatomy / Virginia Cantarella. - [S. l.] : Wolf Fly Press, 1999. - 190 p
  7. Neuroanatomy (MRI and CT) / D. E. Haines. - 6 ed. - [S. l.] : Lippincott Williams & Wilkins, 2000. - 300 p.
  8. Color Atlas of Human Anatomy :учебник. Vol. 1. Locomotor System / W. Kahle, H. Leonhardt, W. Platzer. - 3-rd revised ed. - New York : Thieme, 1986. - 226 p.
  9. Color Atlas of Human Anatomy: учебник. Vol. 3. Nervous System and Sensory Organs / W. Kahle, H. Leonhardt, W. Platzer. - 3-rd revised ed. - New York : Thieme, 1986. - 374 с.
  10. Color Atlas of Human Anatomy: учебник. Vol. 2. Internal Organs / H. Leonhardt. - 3-rd revised. - New York : Thieme, 1998. - 361 с.
  11. Anatomy at a Glance: атлас / O. Faiz, D. Moffat. - Oxford : Blackwell Science, 2002. - 177 p.
  12. Gray's Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice : учебник / ed. S. Standring. - [S. l.] : Elsevier Inc., 2008. - 2504 p.
  13. Human Anatomy: учеб. пособие / K. Saladin. - Boston : McGraw-Hill, 2004.- 802 p.
  14. Pocket atlas of human anatomy based on the International nomenclature: атлас / H. Feneis, W. Dauber. - 4th ed. - - Stuttgart ; N.Y. : Thieme, 2000. - 509 p.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://31.128.79.157:8083/course/view.php?id=496>

